

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Mauks Ervő*
Cím: *Tavaszi élet a hajdani Pesten.*
Forrás: *Nemzeti Ujság*

Bp.
(Hely)

1930. IV. 13.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (C)

Osztályozás

Tárgy

308

Hely

Idő

'18'

Személy

Tavaszi élet a hajdani Pesten

Mikor Rózsa Sándor bírái előtt állt

Amikor — egy évtizeddel Világos után — a Bach-uralom vége felé járt, a sokáig elnyomott magyar társadalmi élet — mint Csipkerózsika a százéves álomból — lassan bontakozott. Az 1859-iki farsang s még inkább a tavasz már rég nem látott vidámság jegyében folyt le Pesten. Háborus sejtelmek töltötték be a levegőt s nagy, esetleg kedvező változások lehetőségei rezgettették a lelkeket. A szardíniai háboru Ferenc Józsefnek április 29-iki hadüzenetével ki is tört, mindazonáltal sehol a hazában nem látni azt a nagy depri-máltságot, ami háboru idején a rendes polgári életet annyira megbénítja.

Olvassuk, hogy „Albrecht főherceg, hadseregparancsnok ur Ő cs. fensége március 30-án, Budán a főváros helyőrsége fölött szemlét tartani méltóztatott, melyre mintegy 11 ezer ember 80 ágyúval vonult fel s a díszszemle, melyet Hildegard főherceggasszony nyílt kocsiból nézett végig, a legszebb idő mellett ment végbe.”

E rövid katonai hír mellett csupa vidám dolgokról írnak a lapok áprilisi számai. Hogy „Carré lovardája e napokban adja utolsó mutatványait, hogy Kemény Sámuel gróf, a nagy mecenás a Kolozsvárt vendégszereplő Ellinger tiszteletére lakomát adott, hogy Szigeti vidéken, Pozsony és Nagyszombat központtal szintársulatot szervez” — ilyesféle hírek kötötték le az olvasóközönség figyelmét. Megtudjuk, hogy a főváros egészségi állapota kitünő, „mivel a Rókus-kórházban számos

betegágy áll üresen”, ami nem is esodálandó, hiszen fővárosunkban „182 orvostudor, 62 sebész és 11 fogorvos áll a szenvedő emberiség rendelkezésére. „Viszont a közlekedés fellendült, mert „legújabbán az omnibuszok száma is 52-re emelkedett s nyitott konfortáblék állítottak”.

Az építkezés is megindult. Akkor létesült a Délvasút budai pályaudvara. „A Krisztinaváros részen vasuti munkálatok egészen új lendületet adnak e városrész emelkedésének. új épületek, szebbnél-szebb villák, mulatóhelyek keletkeznek, az alagut felett csinos sétahelyek, a Dunaparton pedig Walter uszodája teljes kényelemmel a budaiak használatára is megnyitottak”.

Akkoriban keresztelik át a pest-belvárosi Zöldkert-utcát Reáltanoda-utcának s kevéssel előbb, 1858 december 28-án szentelte fel az Egyetemi templom új főoltárát Scitovszky hercegprimás. Az 1859-iki újév körül a budai utcák photogén (gáz) világítását is üzembe helyezik. „Csak úgy ne járjanak a budaiak, mint mi, pestiek a nem eléggé világos gázfényvel”, jegyzi meg egy cikkíró. A pesti utcákon ez időben már 1200 légszeszláng „terjeszti a világosságot”. A Nemzeti Kaszinó is ez év nyarán költözött át a Hatvani- és Széputcára szögellő gróf Cziráky-ház első emeletére. Vidéken pedig 24 vándor szintársulat szórakoztatta a közönséget.

Rózsa Sándor pöre

A szenzációkat hajhászó ujságolvasók ér-

deklődését Rózsa Sándor pöre köti le. A lapok jó előre beharangozzák, hogy a nyilvános végtárgyalás a cs. k. budai országos törvényszéknél február 15-re van kitűzve és hír szerint 50 tanu s ezek közt egy galíciai is van beidézve. A tárgyalás a február 22-én kimondott halálos ítélettel fejeződött be, ami ellen az elítélt fellebbezett. „Valamint a nagy számú beidézett tanuk vallatása, szembesítése s magának a vádlottak padján helyet foglalt, szelid arcu, jelentékeny kinézésű Rózsa Sándornak nyugodt és szilárd magaviselete, éles, átható, természetes esze, igazi tősgyökeres szegedies tájszólásmódja — ugy a cs. kir. államügyésznek nagy gonddal összeállított, ki-mérintő védbeszéde s a vádlott ügyvéde, Balásy Antalnak magasabb szempontból kiindult s különösen az emberbaráti érzelmekre hatással volt védbeszéde s kölcsönös szóváltásuk — a legnagyobb figyelmet gerjeszté s különösen az utolsó napokban nagyszámu hallgatóság előtt ment végbe. Szekrényessy Endre főtörvényszéki tanácsos ur elejétől végig jó elnöki tapintattal vezeté a közérdekű tárgyalást”. — írják az akkori lapok.

Kidállítások

Kiállítások, tárlatok szinte fölös számmal szerepelnek. Márciusban Bartl, az „Angol Királynő” szálló tulajdonosa rendez „szép és nagyszertű” virágkiállítást városligeti villájában. A lapok megjegyzik, hogy „Bartl ur a díszkertésznek hazánkban legbecesebb kincseit ápolja és tenyészti”. Később, júniusban Ensel Kálmán rendez Két nyul-utcai kertjében saját virágaiból díszes kiállítást, míg a magyar kertészeti társulat május 7-től virág- és növénykiállítással szerepel a muzeum csarnokában: „Az ideai tárlattól gazdagabb kiállítást várt a közönség”. — hangzott a kritika. A leg-

nagyobb és legszebb viragsoportozatot Lackenbacher kertészete küldte be, a kerti növények között Pecz és Kubinyi, a gyümölcsfajok között Szabó Sámuel erdélyi tanár, Sztraka Károly és Koszthka János küldeményei tüntek ki. A belépti díj sorsjeggyel együtt 50 kr. volt. Junius 5-én gazdasági kiállítás nyílt meg a régi füvészkertben. „A beméneti díj — igen célszerűen — 10 uj krajcárra határozottatott”. A kertészegylet egyébként a lóversenyek idején két nagy bált is adott.

Május 9-én nyílt meg a Pesti Műegylet képtárlata, amelyre több mint 70 kiállítandó tárgy küldetett be. Különösen kiemelik a történelmi képeket, így Lotz Károly művét (Gellért püspök megtagadja Aba Sámueltól a koronázást), melyet 1000 frtra értékelnek, Olai Petrich Soma Zách Feliciánját (1210 frt.), Molnár József festményét (A Frangepánok megmentik IV. Bélát, 1000 frt.), Klimkovics Ferenc festménye (Szent László és Salamon kibékülése) és Madarász Viktor Hunyadi Lászlója ugyanakkor Párisban vannak kiállítva. A „műegylet” e kiállításból 5 olajfestményt vett meg.

Tavaszi szórakozások

Virágvasárnapján a Nemzeti Színház rendez a vakok intézete javára nagy „akadémiát”, melynek legkimagaslóbb része a vak növénykékek hangversenye. A muzeumi park alapítókéje javára pedig a muzeum termében tartanak hangversenyt, melynek rendezője Suck ur, résztvevői pedig Hollósy né s Ander úrvári kamaraénekes. Carré lovardája pedig a soroksári legettek javára rendez jótékony előadást, melynek tiszta jövedelme 167 frt. 82 kr. volt.

A husvét 1859-ben későre; április 24-ére esett. „A kedvező idő, a tavaszi nap délutánoként

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

Hely

Idő

Személy

Helyszám

Szerző: .....

Cím: .....

Forrás: .....

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Közp. n.

benépesíté a belvárosi sétányokat, a városerdőt, a Gellérthegyet, melyen az idén is számosan mulattak a husvéthétfői népünnepen. Az ujtéri sétányon viszont a Kéler Béla vezetése alatt álló zenekar mulattatta a nagyszámu sétáló közönséget. A Széchenyi-sétány jó emlékezetű reunióinak felelevenítésére szintén történnek előkészületek.

A Városliget akkor kezdett kibontakozni. „A városerdő halad . . . bár a vize apad“ — írja az egykoru lap. Lesz „gépművészeti“ színház, melyet Bajkay Sándor állít fel, majomszínháza, melyet Casanova nyit meg, egy cukrász-kioszkja, szóval sok látványossága és édessége, amiért természetesen pénzt kell fizetni, de lesz jóféle rákosi pora is, amit ingyen kapunk. „Május elsejére azonban elromlott a szép tavaszi idő, de olvassuk, hogy a napot „a hűvös szél s porfellegek dacára is megünneplé a zöldmulatságot kedvelő fővárosi nép, a budai hegyek s a Városliget csak úgy zengett-bongott a zenészek és mulató nép zajától“.

A nyári szinkörben s az ujtéri színházban chinai törpéket mutogattak, „bemutatójuk oly nagy, mint a híres *Murphy*, s mint vállrojtokat hozta őket ide s tova óriási vállain“. Viszont a Tigris, s később a Nádor Szállóban az „óriás nővéreket“ lehetett „aprópénzért“ látni. A magasabb igényűeket Mizsei Marie énekesnő szórakoztatta, a férfivilág pedig tavaszi délutánjain a Zrinyi-kávéházat kereste fel, „hol hűvös ernyők alatt zöld fa és illatos virágsoportozatok veszik körül a vendégeket“. A szalmaözvegyek a Csigában vagy a Komlóban töltötték nyári estéiket.

A balatonfüredi idény május 15-én nyílik meg, s bár „az előrendelésekből élénk fürdői szakra számíthatni“, nagy a panasz, hogy a közönség inkább a külföldi fürdőket keresi

fel, pedig „Pöstyén, Parád, Szobránc, Tátrafüred mind készül a vendégek elfogadására“. Balatonfüreden egyébként a Kisfaludy-szobor alapzata van már „készülőben“. A balatoni gőzhajózást június 26-án nyitják meg „késztárással“, a rendes közlekedés Füred és Keszthely közt pedig június 28-án kezdődik a fürdői időszak alatt hetenként háromszori közlekedéssel.

A Császárfürdő és a császárfürdői bálók

A Császárfürdő „derék bérlői“, a Herz testvérek május 17-én tartották meg az ünnepélyes megnyitást. Délután a már egészen tavaszi díszben pompázó platánok alatt Bunkó Feri jeles zenetársulata mulattatá a megnyitásra meghívott vendégeket, kiknek nagyobbrésze a főváros iróiból s művészeiből állott. Este barátságos lakoma zárta be az ünnepélyt s a jó magyaros étek és borok által felvillanyozott társaság Bunkó Feri páratlan szépségű eredeti magyarjai mellett „kedélyesen mulatott éjfélig“. Megemlítik a lapok, hogy „a fürdői évszakra máris számos vendég jelentkezik, amiből — a háboru dacára — a legélénkebb szonra következtethetni“. Az említett Bunkó Feri egri zenésztársulatával különben a nyár folyamán Vahot Imre és Lisznyai Kálmán kíséretében vidéki művészi körutra indult.

A híres császárfürdői bálók is felelevenítették ebben a háborus évben. Az elsőt június 8-án tartották meg, a löversenyek ideje alatt. Nagy előkészülettel fogtak a rendezéshez. Herz ur a világítási díszleteket egyenesen Párisból rendelte meg, — mégis, bár az idő is kedvező volt — a látogatottság erősen várokozáson alul maradt. „Találkoztak sokan fővárosi hölgyeink közül — panaszodik egyik riporter —

kik az első bálban megjelenni nem tartván „bon-ton“-nak, elmaradtak s nemcsak a jelenlévő társaságot fosztották meg jelenlétüktől, hanem önmagukat is az élvezettől, melyet a vidor, sőt — levonván a levonandókat — fesztelennek is mondható vigalom lyujtott.“ Azokra a hölgyekre, kik kalappal a fejükön táncoltak, megjegyzi a „Nefelejts“ c. lap, hogy „ez igen rossz cimere lenne a születésnek, miután kalapban senki sem született.“

Talán ez a mérsékelt siker volt oka, hogy az eredetileg június 22-re tervezett második császárfürdői bált július 6-ikára halasztották. Erről olvassuk, hogy „már inkább látogatott s fesztelerebb volt, mint az első.“ A mulatság kivilágos-irradatig tartott. „Ide is illik amaz ismert megjegyzés, hogy kár volt mindjárt nem a másodikkal kezdeni“ — írja a „Napkelet“ tudósítója.

Joban sikerültek a löversenyidény alatt rendezett hangversenyek, ugy a Kleczner Feri gondokaművészé, mint Burovich Rossi Teréz asszonyé, melyek zsufolt ház előtt folytak le. Előbbi különben külföldön is elismert nevű művész volt, a pesti koncertjén a főváros ismert művészei közül *Hollósné*, *Hofbauer* kisasszony, *Bignio* és *Hubert* urak is közreműködtek.

Mauks Ernő dr.